کوچ پرندگان

پرندگان از بزرگترین کوچ کنندهای دنیا محسوب می شوند به طوریکه با تغییر مکان های مداوم از سرزمین معین به سوی منطقه ای دیگر مهاجرت می کنند.

استان هرمزگان با واقع شدن درکنار دریای خلیج فارس دارای طویل ترین نوار ساحلی در کشور است و به این جهت هر ساله پذیرای انواع گونه های پرندگان مهاجر آبزی و کنار آبزی از اوایل پاییز تا اواخر زمستان بوده به طوری که در سال ۸۵ حدود ۴۰۰ هزار قطعه از بیش از ۸۰ گونه از این نوع پرندگان به استان هرمزگان کوچ کرده اند .

این پرنده هاشامل خانواده های مختلف از جمله حواصیلیان ، پلیکان سانان ، باکلانیان ، اکراسیان ، فلامینگویان ، اردک سانان ، صدف خواریان ، نوک خنجریان ، سلیمیان ، آبچلیکیان ، کاکا ییان و ... می باشند .

با آغاز فصل گرما در استان هرمزگان (در اواخر اسفند ماه) که نسبت به استان های واقع در نوار های عرضی بالاتر زودتر شروع می شود این پرندگان در دسته های مختلف از زیستگاه های مهاجر پذیر زمستانه خود خارج شده و به مناطق شمالی جهت بدست آوردن نرم تنان و حشراتی که تنها در طول بهار و تابستان در آن جا یافت می شوند سرا زیر می گردند .

ترتیب خروج این پرندگان از استان با توجه به جثه آنها ، ذخایر چربی شان و حساسیت شان به درجه حرارت بالا متفاوت است . به طوری که ریز جثه ها مانند تلیله ها ، سلیم ها ، آبچلیک ها ، نوک خنجریها ، چوب پاها و ... زودتر از بزرگ جثه ها مانند پلیکان ها ، حواصیلها ، کاکاییها و پرستوها خارج می شوند . با این وجود بعضی گونه ها جهت گذران دوره زاد آوری در اواخر فروردین ماه به مناطقی از استان وارد می شوند . جزیره شیدور با عنوان مدیریتی پناهگاه حیات وحش و مساحت ۹۸ هکتار در ۲ کیلومتری شرق جزیره لاوان واقع شده و از مناطق ویژه در استان هرمزگان و کشور است و هر ساله در اواخر فروردین ماه و اوایل اردیبهشت ماه شاهد حضور هزاران قطعه از ٦ گونه پرستوی دریایی شامل پرستوهای دریایی گونه سفید ، پشت تیره ، معمولی ، تیره ، کاکلی کوچک و بزرگ در این منطقه بکر هستیم که بسته به گونه شان از خردادماه تا اواخر مرداد در جزیره تخم گذاری و جوجه آوری دارند .

امید است با افزایش دانستی ها در خصوص این موجودات زیبا و گرانبها که هر کدام به نوعی در چرخه بزرگ حیات و خلقت خداوندی نقش دارند در جهت حفظ و حراست بیشتر آنها بکوشیم .

◆ ترتیب خروج این پرندگان از استان با توجه به جثه آنها ، ذخایر چربی شان و حساسیت شان به درجه حرارت بالا متفاوت است . به طوری که ریز جثه ها مانند تلیله ها ، سلیم ها ، آبچلیک ها نوک خنجریها ، چوب پاها و ... زودتر از بزرگ جثه ها مانند پلیکان ها ، حواصیلها ، کاکاییها و پرستوها خارج می شوند

جنگ درخلیج فارس ، بزرگ ترین فاجعه زیست محیطی جهان

منبع : پیام دریا

کتاب "جنگ خلیج فارس ، بزرگترین فاجعه زیست محیطی جهان را "علیرضا بهرامی" نوشته است .

این کتاب توسط انتشارات نسیم حیات با همکاری صریر (وابسته به بنیاد حفظ آثار ونشر ارزش های دفاع مقدس) با ۱۳۵ صفحه و تیتراژ ۲ هزار و ۵۰۰ نسخه وقیمت ۹۰۰ تومان منتشر شده است .

در پیش گفتار این کتاب آمده است ؛ منطقه خلیج فارس از گذشته های دور به عنوان یکی از بزرگترین منابع انرژی و حساس ترین راههای سوق الجیشی دنیا ، همواره از جهات گوناگون سیاسی ، اقتصادی، نظامی و راهبردی مورد توجه خاص جهانیان بوده ، منطقه ای که از دیرباز پل ارتباطی بین شرق و غرب و مرکز آمد و رفت ملت های مختلف و نیز کانونی برای قدرت نمایی کشورهای مختلف است . کشورهایی که برای تسلط و نفوذ بر منابع سرشار اقتصادی و سیطره بر آن ، با یکدیگر به رقابت می پردازند .

منابع طبیعی و اقتصادی خلیج فارس که درنوع خود بی نظیر است ، اهمیت خاصی به این منطقه ازجهان می بخشد. این منطقه از نظر ذخیره وتولید نفت مقام اول را درجهان داراست .منابع نفتی کشورهایی چون کویت ، ایران و عربستان سعودی که از بزرگ ترین تولید کنندگان نفت جهان محسوب می شوند در سواحل خلیج فارس قرار گرفته اند .

این منطقه بیش از دو سوم ذخایر شناخته شده نفت دنیا را در خود جای داده و وجود همین منابع بیکران ، به ویژه نفت در این منطقه ، توجه قدرت های بزرگ را به شدت به خود جلب کرده است .

جنگ در خلیج فارس همانند دیگر جنگ های تاریخ بشر ، ویرانی ها و صدمات فراوانی در بر داشت . صرف نظر از زیان های کوتاه مدت و میان مدت حمله عراق به کویت و تصرف آن ، شدیدترین آسیبی که مولود این جنگ محسوب می گردد فاجعه ای است که پیامدهای اصلی آن در سال های آتی بروز خواهد کرد .

فاجعه ای که از آن به عنوان بزرگ ترین فاجعه زیست محیطی برای بشر نام برده می شود . مصیبتی که تا به امروزه کمتر به آن پرداخته اند.

فاجعه ای که در اثر آن آتش سوزی چاه های کویت و راه یابی نفت به آب های خلیج فارس موجب وارد آمدن شدیدترین ضربه به اکوسیستم این منطقه شد و از بین رفتن حیات بسیاری از موجودات کمیاب در آبهای منطقه ، تغییرات شدید آب و هوایی و بروز انواع بیماری های تبعات مشهود کوتاه مدت آن محسوب می گردد .

از جمله اولین کسانی که یکی ازپیامدهای تجاوز نظامی عراق علیه کویت را بزرگ ترین فاجعه زیست محیطی تاریخ بشر نام نهادند (آمریکایی) هایی بودند که نمی خواستند به جز افتخار فتح و پیروزی در عملیات (توفان و روباه صحرا) لقب دیگری را بپذیرند .

تعریف کشند قرمز

Red Tide

◆ کشند قرمز خصوصا در مناطق گرمسیری و نیمه گرمسیری اقیانوس های دنیا و اغلب در فصل تابستان دیده می شود . این پدیده ممکن است در قسمت های بسیار آلوده دریا و اغلب در حلول گرما یا بعد از یک دوره گرمای غیر معمول هوا ایجاد شود

کشند قرمز در اکثر آبهای جهان دیده شده است . همچنین در آبهای جنوبی ایران خصوصا خلیج فارس به کرات مشاهده و گزارشات متعددی به صورت پراکنده از وقوع آن در دست است

Red Tide نام عمومی است که به تغییر رنگ آب ، حاصل از شکوفایی تجمع میکرو ارگانیزم ها اطلاق می شود ، البته این اصطلاح یک عبارت اشتباه است زیرا هیچ ارتباطی با تغییرات جزر و مدی ندارد . شاید نام Red water توصیف مناسب تری به نظر برسد .

شکوفایی جلبکی در اثر تجمع انبوه و سریع گیاهان تک سلولی بنام فتیوپلانکتون ایجاد می شوند . در اثر حضور رنگدانه هایی که در این سلول های جلبکی وجود دارد رنگ آب دریا تغییر می کند که به عنوان green tide brown redtide شناخته می شوند .

بعضی تغییر رنگ ها نیز ممکن است به شکل صورتی ، زرد ، قهوه ای ، سبز تیره یا حتی بیرنگ باشد که به طور کلی بستگی به گونه ایجاد کننده بلوم دارد .

باید توجه داشت که نام تغییر رنگ ها لزوما به دلیل کشند قرمز یا بلوم نیست ممکن است حتی منشاء بیولوژیکی نداشته باشد . مثلا ممکن است تغییر رنگ در اثر مقدار زیاد ذرات معدنی معلق ناشی از زهکشی خشکی ها و حمل آن به سمت دریا باشد یا در اثر فرسایش ناشی از عمل کشند بالا و کشند پایین بر اثر عمل امواج باشد .

بعضی اوقات مواد آلی ، اگر فراوان باشند می توانند رنگ آب را تغییر دهند .

کشند قرمز خصوصا در مناطق گرمسیری و نیمه گرمسیری اقیانوس های دنیا و اغلب در فصل تابستان دیده می شود . این پدیده ممکن است در قسمت های بسیار آلوده دریا و اغلب در حلول گرما یا بعد از یک دوره گرمای غیر معمول هوا ایجاد شود .

کشند قرمز در اکثر آبهای جهان دیده شده است . همچنین در آبهای جنوبی ایران خصوصا خلیج فارس به کرات مشاهده و گزارشات متعددی به صورت پراکنده از وقوع آن در دست است .

اثرات کشند :

Red Tide ابتدا به صورت قطعات رنگی در بخش های مختلف آب دیده می شود .

توده های آب تحت تاثیر ، به خاطر افزایش تعداد ارگانیزم ها به شکل تیره دیده می شود .

رنگ آب به طور تصاعدی از سبز روشن تا کهربایی ، گاهی اوقات با سایه ای از قرمز روشن تغییر می کند .

در همین زمان ، آب بیشتر حالت لزج و چسبندگی پیدا می کند به طوری که وقتی آب در دست گرفته می شود از بین انگشتان مانند یک شربت غلیظ (شیره) خارج می شود . در این مرحله بیشترین مرگ و میر موجودات دریای اتفاق می افتد .

مسمومیت های ناشی از کشند :

میگو و خرچنگ هم سم Tide Red را در بافت های گوشتی و ماهیچه ای خود که به طور طبیعی مصرف می شوند ذخیره نمی کنند اما کبد و بافت های نرم آنها می تواند سم را ذخیره کند ، این اثرات معمولا چندین هفته بیشتر بعدازبلوم باقی می ماند .

اثرات آن بر روی انسان با علائم عمومی مانند سوزش چشم ، بینی وگلو و خارش لب ها و زبان ، بی حسی سر گیجه ، خواب آلودگی ، تب و جوش ظاهر می شود .

امواج باد و جابجایی هوا ناشی از پروانه قایق ها در غلظت های بالا Red Tide ، ذرات سم را در هوا پراکنده می سازد و به همین علت مشکلات زیادی را برای ساکنان خط ساحلی ایجاد می کند .

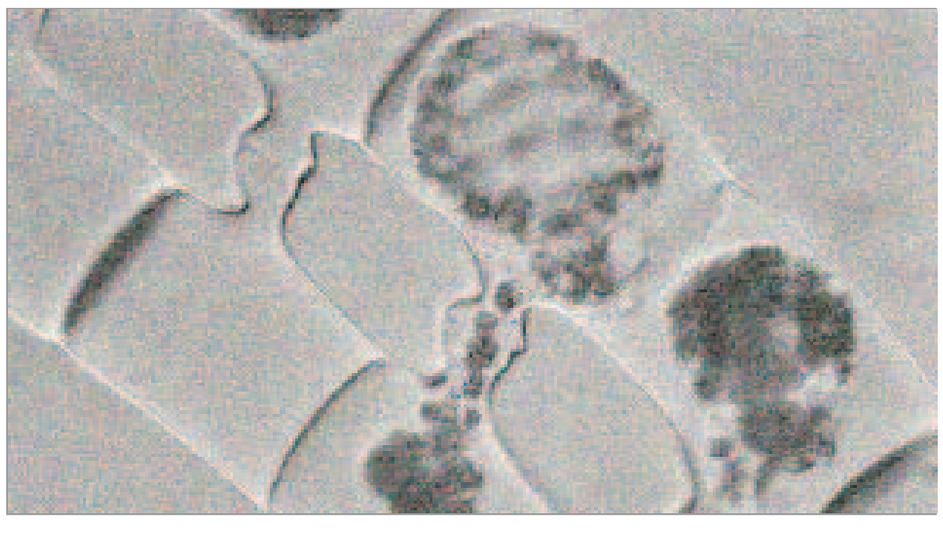

تاریخچه ماهیان خاویار

در ایالات متحده آمریکا تا اواسط قرن ۱۹ هنوز گوشت ماهی های خاویار چندان مورد توجه مردم نبوده است و صاحبان ذائقه سطح عالی هم به مصرف خاویار تمایلی نشان نمی دادند و شاید هم این امر مربوط به طرز تهیه خاویار آن زمان در آن کشور بوده است .

همچنین بعد از سپری شدن سالها ، اسباب شگفتی است که در گذشته نه چندان دور در میهمان خانه های نقاط دور دست و ییلاقی نیویورک نیز خاویار را روی قطعات نان تست شده کره مالیده به طور مجانی به عنوان کوکتل به مشتریان عرضه می نمودند .

در شمال این قاره صیادان تخمدان های تازه ماهی های خاویاری را قطعه قطعه کرده و برای صید لابستر با شاه میگو به کار می بردند . در اواسط نیمه دوم قرن ۱۹ بود که آمریکا ئیها کم کم به اهمیت واقعی این ماده غذایی گرانبهاپی بردند و بدین ترتیب از سال ۱۸۸۸ صدور خاویار آمریکا به خارج از کشور به طور قابل ملاحظه ای کاهش یافت . زیرا طبق مدارک موجود تا قبل از این زمان بعضی از تولید کنندگان مقداری بیش از ۵۰ تن خاویار در سال به آلمان صادر می کردند .

چنانکه در این رابطه می بینیم که برای تامین نیاز و تقاضای روز افزون خاویار ، مدیر تاسیساتی شیلاتی دیکمن و هانسن یعنی آقای پل رین برخت در سیبری شرقی در کنار رود آمور که در آن موقع از نظر وجود ماهی های خاویار غنی بوده است ، تاسیسات عمل آوری ماهی و ماهیگیری ایجاد می نماید و در همین موقع ، شیلاتی در آسترا خان با شعبه ای تجاری نیز دایر می کند و شروع به صدور خاویار و گوشت و سایر محصولات این ماهی و ماهی آزاد به آمریکا و اروپا می نماید .

در ایامی که هنوز تقاضای زیادی از طرف کشورهای مرکزی و غربی اروپا برای خاویار وجود نداشته است . خاویار روس به ایتالیا صادر می شده است .

بر حسب نوشته های "ژاکوب ساندارتی" از اواخر قرن ۱۷ هر سال در فصل بهار دو کشتی از ایتالیا به دریای بالتیک می رفتند و خاویار دریافتی از روسیه را به این کشور حمل می نمودند .

در دایره العلوم اقتصادی دکتر" زین کنس"که در آغاز قرن ۱۸ میلای نوشته شده چنین آمده است که خاویار نام دانه های تخمدان ماهی خاویار است که در روسیه تهیه و به خارج صادر می شود این محصول دارای رنگ سیاه متمایل به سبز و مزه ای متمایل به طعم روغن ماهی می باشد .

◆ در دایره العلوم اقتصادی دکتر" زین کنس"که در آغاز قرن ۱۸ میلای نوشته شده چنین آمده است که خاویار نام دانه های تخمدان ماهی خاویار است که در روسیه تهیه و به خارج صادر می شود این محصول دارای رنگ سیاه متمایل به سبز و مزه ای متمایل به طعم روغن ماهی خاویار است

"لینه سوئدی" در سال ۱۷۵۸ و کمی بعد از او بلوخ و و یلهلم در تاریخ طبیعی خود از بی ارزش جلوه دادن خاویار کمتر سخن گفته اند .

تا وقوع انقلاب کبیر روسیه ، امتیاز صید ماهی در مناطق تحت کنترل این کشور جزء حقوق تزار بوده است و فقط به وسیله وی در مقابل مبالغی به اشخاص حقیقی و حقوقی اعطاء گردیده است . در آن زمان اشخاص معروفی که موفق به دریافت چنین امتیازاتی شدند عبارتند از: برادران ساپو چنیکوف در منطقه آستراخان ، موسسه وروبیوو در ایالت سن پطرزبورگ - ماخاچ قلعه و شرکت لازار مائلوف و پسران در منطقه شط کورا .

بهره برداری از آبزیان دریای مازندران از زمان های بسیار دور توسط ماهیگیران ایران و روسی متدوال بوده است . ولی تا زمان حکومت قاجاریه دولت های وقت نقش مشخصی در این زمینه نداشته اند . مثلا در زمان صفویه بازرگانان و ماهیگیران روسی مستقیما با اخذ مجوز صید از مقامات محلی به طور نامحدود از انواع ماهی های کرانه های ایران در دریای خزر بهره برداری می کردند .

به ویژه اینکه ماهیان خاویاری گرانبهای دریای خزر که به دلایل مذهبی مورد توجه ایرانیان اهل تشیع نبود ، خود زمینه را بیشتر برای روی آوردن اتباع روسی جهت بهره برداری از ذخایر جنوبی دریای خزر فراهم می نموده و فرمانداران محلی هم به نوبه خود هر رودخانه و یا هر قسمت از دریا را با استفاده از موقعیت خود به اتباع تزاری اجاره می دادند.

اما در سال ۱۲۱٤ خورشیدی محمد شاه قاجار به موجب فرمانی این ترتیب را بر هم زد و همه اجاره هایی را که بدون دخالت دولت تنظیم شده بود را باطل اعلام کرد . " حاجی میرزا آقاسی" صدر اعظم وقت برای تحکیم فرمان مذکور شخصا تمام شیلات ایران را از شاه اجاره کرد و به ترتیب یکی پس از دیگری به میر ابراهیم خان دریابیگی ، میر صادق دریابیگی ، میرزا اسماعیل خان ، میرزا آقاسی گیلان به مبالغ مختلف و بالاخره به عبدل از اتباع روسیه به مبلغ ٦۵۰۰ تومان اجاره داد .

درگیری های پی در پی ایران با دولت روسیه موجب شد که امتیاز بهره برداری از منابع آبزی سواحل ایران در دریای خزر تا سال ۱۲۷۲ خورشیدی در اختیار افراد متعدد خارجی قرار گیرد و بالاخره در این تاریخ طی قرار دادی کوتاه مدت امتیاز بهره برداری از شیلات شمال به شخصی به نام "استپان مارتینوویچ لیانازوف" که از سرمایه داران هشترخان و صاحب امتیاز شیلات این شهر بود واگذار گردید

طبق یادداشت های "خوچیکو "کنسول تزاری در رشت ، صیادان روسی در سال ۱۲۱۹ خورشیدی ۱۰۱۱۱۲ قطعه ماهی غضروفی (خاویاری) در گیلان صید کردند محصول خاویار ایران در آن سال به نوشته او ۲۷۱/۸ تن و تولید سریشم ماهی ۳/۲ تن بوده است و روسها از بابت بهره برداری از شیلات ۳۹۷۲ تومان به حاکم پرداخته اند . درآمد کل گیلان از شیلات در آن سال ۹٤۳۷ تومان بوده است که در آن زمان همه درآمد دولتی گیلان بابت عوارض و مالیات و حق ضرب سکه ۲۰٤۳۸۲ تومان بوده است .

بر خلاف "میرزا آقاسی "جانشین او" میرزا تقی خان امیر کبیر" که شخصیت پرتوان و میهن پرستی بود برغم ایستادگی سفارت روس قرار داد "عبدل" را به استناد تاخیر در پرداخت اجاره بها فسخ کرد . در آغاز سال ۱۲۲۷ خورشیدی با "میرزا ابراهیم خان دریابیگی "قرارداد جدیدی برای چهار سال بست ." میر ابراهیم خان "اگر چه ظاهرا ایرانی می نمود ، اما به هر حال مستشار خوبی نبود و توجهی به اجرای صحیح مفاد تعهدات خویش نداشت .

"امیر کبیر" چون او را نیز در پرداخت اجاره بها سست یافت ، قرار داد اجاره را در سال ۱۲۳۰ خورشیدی فسخ نمود و با "میرزا اسماعیل خان" ، "میرزا آقاسی گیلان"و "محمد ولی بیک نامی" پیمان اجاره بست و میزان اجاره شیلات را به سالی ۲۵ هزار تومان رسانید .

پس از قتل" امیر کبیر" و روی کار آمدن " میرزا آقاخان نوری "، مجددا " میر ابراهیم خان دریابیگی" به سالی ۵۵۰۰ تومان اجاره داد و امور بندر انزلی را نیز به او واگذار نمود . رقم تجاره نشان می دهد که وضع ایران حتی از زمان "حاجی میرزا آقاسی "هم پریشان تر بود .

درگیری های پی در پی ایران با دولت روسیه موجب شد که امتیاز بهره برداری از منابع آبزی سواحل ایران در دریای خزر تا سال ۱۲۷۲ خورشیدی در اختیار افراد متعدد خارجی قرار گیرد و بالاخره در این تاریخ طی قرار دادی کوتاه مدت امتیاز بهره برداری از شیلات شمال به شخصی به نام "استپان مارتینوویچ لیانازوف" که از سرمایه داران هشترخان و صاحب امتیاز شیلات این شهر بود واگذار گردید که نهایتا در تاریخ ۲۵ دسامبر ۱۸۹۳ میلادی برابر ۱۲۷۳ خورشیدی در شهر تهران قراردادی بین صدر اعظم نماینده "ناصر الدین شاه" و "لیانازوف"به امضاء رسیده که طی آن ماهی های قابل صیادی در ایران (ماهی های خاویاری و ماهی های استخوانی) از رودخانه آستارا از قسمت غربی مرزی ایران و روسیه تا رودخانه اترک در مرز شرقی ایران و آن کشور به مدت ۲۷ سال یعنی تا تاریخ اول اکتبر ۱۹۲۰ در مقابل پرداخت سالانه ۵۰۰ هزار تومان در اجاره "لیانازوف "قرار گرفت .

در این دوره بود که طبق قرار داد ، مستاجر متعهد شد مراکز و ایستگاه های متعدد صید و بهره برداری به ویژه برای تولید خاویار در نقاط مختلف سواحل ایران ایجاد نماید .

پس از سپری شدن سه سال از مدت قرار داد مزبور و فوت "لیانازوف" ، در سال ۱۸۹٦ قرارداد جدیدی با پسر وی "گئورکی استپانیوویچ لیا نازوف" با همان شرایط و تمدید پنج سال قرار داد قبلی یعنی از تاریخ اول اکتبر ۱۹۲۵ به امضاء رسید .

بعد از پیروزی انقلاب مشروطیت در ایران و سقوط دولت تزار روسی در سال ۱۹۱۷ میلادی (۱۲۹۷ شمسی) دولت ایران تصمیم به القای قرارداد "لیانازوف "گرفت ولی سفارت روس با مداخله خود به این کار تن در نداد .

در نهایت در سال ۱۹۱۸ میلادی برابر با ۱۲۹۸ شمسی پس از لغو قرار داد قبلی با یکی دیگر از اتباع روسیه به نام "گریگور پتروویچ وانیتسوف" قرار داد جدیدی برای مدت ۲۰ سال به ضمانت تجارتخانه" تومانیاس" جهت بهره برداری از آبزیان سواحل شمال ایران در دریای خزر امضاء گردید .

این قرارداد نیز دوام چندانی نیافت و در سال ۱۹۲۰ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) "وانتیسوف "از روسیه خارج و به فرانسه پناهنده شد که همان وقت قرار داد او از طرف ایران ملغی گردید .

بالاخره در تاریخ ۱۲ بهمن ۱۳۰٦ پیمانی بین دولتین ایران و شوروی برای ایجاد شرکت مختلط "ماهی ایران و شوروی "با سرمایه مساوی منعقد گردید ، که براساس آن ، امتیاز بهره برداری از آبهای ساحلی ایران در دریای خزر و چند رودخانه مهم آن به مدت ۲۵ سال به این شرکت واگذار شد (سایر رودخانه ها در اختیار وزارت دارایی بود که از طریق مزایده به اجاره داده می شد) .
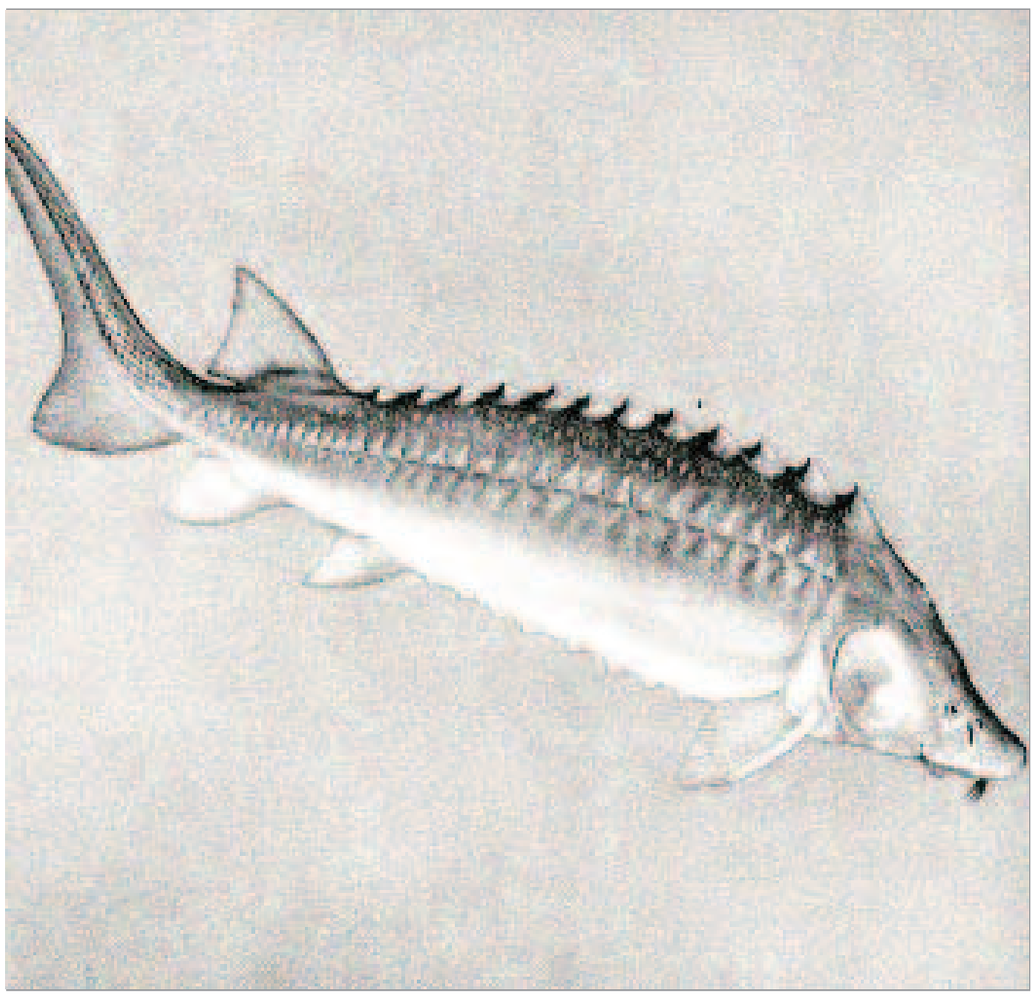
سود شرکت همه ساله بالمناصفه بین دو دولت تقسیم می گردید . در آغاز کار ، این شرکت سواحل تحت حاکمیت ایران به سه ناحیه انزلی ، حسن کیاده و قره سو تقسیم و در بابلسر نیز شعبه ای دایر و در هر یک از نواحی ، تاسیسات و امکاناتی برای صید ماهیان پولک دار و ماهی های خاویاری و استحصال خاویار ازآنها برپا نمود .